TROIAD FILMOU-BEVAAT 2009-2010

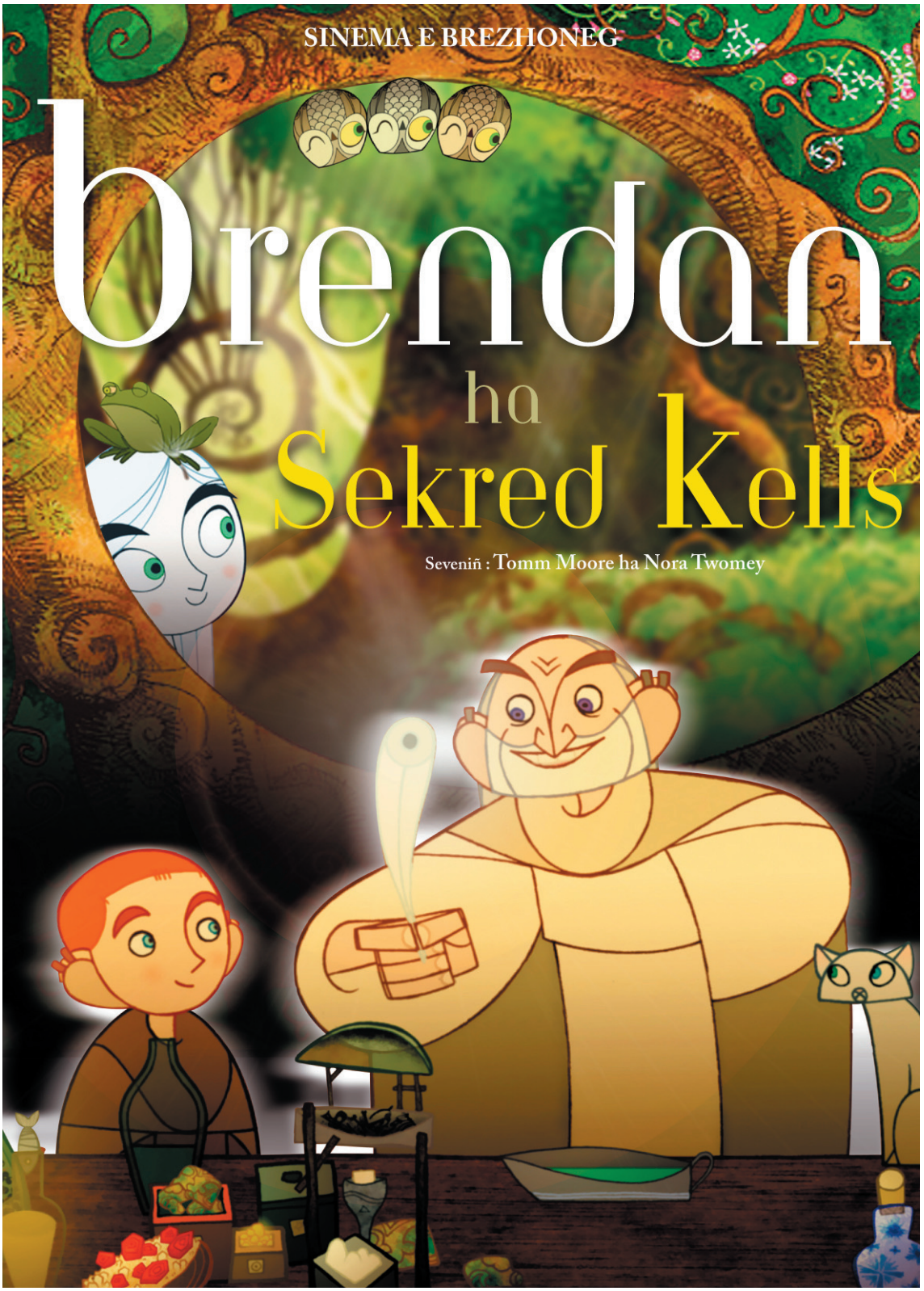

Adalek 7 bloaz

DOSER EVIT AR C'HELENNER

Taolenn

Kartenn evit ar vugale **p 2**
Kinnig ar film **p 3**
Kells **p 3**
- Levr Kells p 3
- Abati Kells p 3

An tudennoù **p 4**
- Brendan p 4
- An Abad Cellach p 4
- Frer Aidan p 5
- Aisling p 5
- Pangur Ban p 5
- An enlivourien p 5

“Enezenn ar sant hag ar re ouziek”, gant Tomm Moore **p 6**
- Doare Levr Kells p 6
- Lec’hioù ar film p 6
- An tudennoù p 7
- Awenet gant lwerzhon p 7

Evit mont pelloc’h er skol **p 8**
- Un tamm istor p 8
- Kredennoù ha relijionoù p 9
- Arz an enlivañ p 10
- Kenaozañ ha leurenniñ p 11
- Labour war ar skeudennoù, labour war ar son p 12
- Geriaoueg p 13

Fichenn teknikel **p 14**

Brendan ha Sekred Kells

Savet gant Tomm Moore ha Nora Twomey

En Iwerzhon an 9vet kantved, e-barzh abati kreñv Kells, emañ Brendan, ur manac'h yaouank daouzek vloaz, o vevañ. Roiñ an dorn a ra Brendan hag ar frered all da sevel ur voger-greñv, a dalvez da zifenn an abati a-enep d'ar Vikinged.
Ober a ra Brendan anaoudegezh gant ar Frer Aidan, ur mestr enlivour meur zo ul levr enlivet burzhudus, brudet met diechu, en e zalc'h. Ha krog neuze an troioù-kaer eus ar souezhusañ !
Gant Aidan e tesk Brendan arz an enlivañ, ha diskouez a ra bezañ donezonet-euzhus war an arz-se.
Evit gellet peurlivañ al levr, hag en ur vont a-enep d'e aon, ez a Brendan e-maez an abati evit ar wech kentañ, betek ar c'hoadoù hud, e-lec'h ma zo kuzhet boudoù mojennel dañjerus. O c'hedal anezhañ emaint… Eno e ra anaoudegezh gant Aisling, ar bugel-bleiz yaouank, a skoazell anezhañ.
Ha dont a ray a-benn Brendan da gas e gevredi da benn vat, daoust d'ar vandennadoù Vikinged a zo o tostaat ? Ha kap e vo da ziskouez n'eus ket moger-greñv ebet efedusoc'h evit an arz a-enep d'ar varbared ?

Sell aze ur gwir veaj e-barzh sevenadur Iwerzhon ! Ur film-bevaat eo war ar vro-se e penn-kentañ an 9vet kantved, d'ar mare ma oa an enezenn kroashent ar sevenadurioù keltiek, kristen ha viking. Ur meskaj fedoù istorel gwir ha darvoudoù ijinet, mojennoù Iwerzhon wechall, eo an istor-mañ.

Film-bevaat / Bro-Iwerzhon, Bro-Frañs, Bro-Belgia / 2008 / 1e15
Skrid : Fabrice Ziolkowski
Rener arzel : Ross Stewart
Story board : Rémi Chayé
Krouidigezh an tudennoù : Tomm Moore ha Barry Reynolds
Frammañ : Fabienne Alvarez-Giro
Sonerezh : Bruno Coulais
Produiñ : Production Les Armateurs, Vivi Film, Cartoon Saloon, France 2 Cinéma
Skignañ : Gébéka Films
www.gebekafilms.com

Advouezhiet e brezhoneg gant **DIZALE** gant sikour **KUZUL RANNVRO BREIZH**
Treiñ-azasaat : **Corinne ar Mero** / Renet gant **Laors Skavenneg** / www.dizale.org
Skignañ e Breizh : **DAOULAGAD BREIZH** / 02 98 92 97 23 / daoulagad.bzh@wanadoo.fr

attitudegraphique.fr

Kinnig ar film

Istor ur manac'h yaouank eo Brendan ha Sekred Kells. Daouzek vloaz eo ha krog eo d'ober anaoudegezh gant ar bed tro-dro dezhañ dre an enlivañ. En 9vet kantved e c'hoarvez e istor, ha diazezet eo ar film war darvoudoù gwir a zo bet dioute. Da skouer ez eo Levr Kells, a vez Brendan o labourat warnañ, ul levr gwir. Levr bras an Aviel gant sant Kolomba a vez graet anezhañ ivez. Ar pevar aviel a gaver ennañ, ha gwelet e vez e-barzh levraoueg Trinity College Dublin, en Iwerzhon. Er memes mod ez eo gwir istor manati Iona bet taget ha preizhet gant ar Vikinged.
Daoust da se n'eus ket bet klasket, gant ar sevener Tomm Moore, sevel ur film istorel. Awenet-bras eo bet gant tudennoù mojennoù zo, evel Aisling, spered ar c'hoadoù, pe ar sarpant kornek, Crom Cruach. C'hoari a ra, gant kalz a zonezon, gant ijin ar Gelted, ha adkas a ra da soñj deomp o dez an holl sevenadurioù o c'hredennoù hag o mojennoù dezhe, hag e saver un istor diwar ur meskaj ijin ha fedoù gwir.

Kells

Levr Kells

E-tro ar bloavezh 800 goude JK e oa bet skrivet Levr Kells gant menec'h, en latin. Ennañ e kaver pevar aviel an Testamant nevez, raknotennoù displegañ o vont da heul pep hini anezhe, ha kinklet int gant enlivadurioù eus ar re vravañ.
Testennoù klok an avieloù, hervez Mazhev, Mark ha Lug, a oa bet adskrivet ennañ. Ul lodenn eus an aviel hervez Yann a zo e-barzh an dornskrid miret : moarvat zo pajennoù zo a zo bet kollet...
Abalamour m'eo brav-kaer, ha savet eus ar c'hentañ, e soñj d'an dud arbennik ez eo unan eus bravañ skouer arz relijiel ar Grenn Amzer.
War baper Velin e oa bet skrivet, gant pennlizherennoù liv du, ruz, mouk ha melen, ha doare « arz an enezenn ».
Miret eo Levr Kells hiziv e-barzh levraoueg Trinity College Dublin, e-lec'h ma vez diskouezet un nebeud pajennadoù anezhañ. Miliadoù a dud a zeu bep bloaz da welet anezhañ. Brudet eo evel unan eus brasañ teñzor glad arzel ar bed evit e enlivadurioù, dreist-holl, hag anvezet eo evel unan eus pennoberennoù ar gristeniezh iwerzhonat.

Abati Kells

War dachenn kontelezh Westmeath (bet bro Meath) emañ abati Kells, e-kreizig-kreiz Iwerzhon. Savet e oa bet e penn-kentañ an 9vet kantved gant menec'h manati Iona (unan eus an inizi Hebrides, kreizet e kornôg Bro-Skos), bet skarzhet kuit gant an alouberien viking. Enni e oa chomet an dornskrid el lodenn vrasañ eus ar Grenn Amzer.

An tudennoù

Brendan

Daouzek vloaz eo Brendan. Un emzivad eo, hag a vev asambles gant e eontr, an abad Cellach, e-barzh abati Kells. Fredon ha leun a nerzh eo Brendan, met mouget e vez gant e eontr, a zo e soñj ober e hêr dioutañ e penn an abati. Pa zegouezh Frer Aidan eus Iona ez eo Brendan skoazeller ha skoliad an abad. Met lonket e vez hennezh gant e raktresoù meur, ha muioc'h-mui a amzer e tremen Brendan gant Aidan an hegarad.
Gant labour ar Frer Aidan e tigor dirakañ dorejed ur bed e-lec'h ma ren an arz hag an hunvreoù, ur bed leun a enlivadurioù flamm, a vraventez, a ziskouez dezhañ hent ar wirionez. En eneb d'ar bed en deus anvezet a-viskoazh eo ar bed nevez-se. Ha pell-mat eus ar chanter bras-euzhus gris ha disliv kroget gant e eontr, a fell dezhañ e vefe savet ur voger-greñv tro-dro d'an abati, a warezo anezhañ a-enep d'ar Vikinged ha d'ar bed diavaez.
Ar c'hoant da vont d'ar bed nevez-dizoloet a ro kalon da Vrendan da dalañ ouzh e aon, da vont et-rezek an traoù dianav dezhañ, en ur guitaat Kells. Dilaoskel a ra an abad evit mont da heul Aidan, a ro dezhañ an tu hag ar ouiziegezh ret evit echuiñ al Levr. D'ar c'houlz-se e c'hall Brendan mont war e c'hiz da abati Kells.

An abad Cellach

Eontr Brendan eo ha desevel a ra e niz evit ma teufe d'e heul e penn an abati.
En ur mod ez eo tudenn zrouk an istor. Met n'eo ket diaoulek evit kement-se : ur bern brezelioù en dez da ren en e galon. Mestr eo an douetañs warnañ, un tirant disorb eo. Klask a ra miret unvan an holl e Kells ha n'eo ket evit gouzañv ar rebechoù, ar re a vez graet outañ gant Aidan pe e niz Brendan dreist-holl.
Ne fell ket dezhañ e vefe diskaret Kells, sell aze e bal pennañ. Kompren a ra e oa faziet pa zeu Brendan war e c'hiz, Levr Kells peurlivet gantañ. Arouez kristeniezh nevez Roma eo an abad Cellach, a oa mestr war Iwerzhon ur mil vloaz zo.

Frer Aidan

Mestr enlivour e oa en abati Iona betek ma voe diskaret. Ur gwaz hegarat, sioul ha fentus eo Aidan. Ne sent ket da reolennoù ar gevredigezh hep soñjal mat a-raok, ha nac'hañ anezhe a-wechoù. Un teod lemm en deus ha fent a vez degaset gantañ d'ar film. Ur c'helenner eus ar c'hentañ hag ur mignon dispar eo evit Brendan. Sot-nay eo gant e gazhez Pangur Ban, abalamour m'en deus damgomprenet, evel Brendan, e chom un tamm eus spered Iona e-barzh al loenig-se.
Eus gouenn ar vistri enlivourien, a oa krog gant sant Colum Cille (manac'h iwerzhonat, bet oc'h avielaat Bro-Skos, ha marvet war enezennig Iona er 6vet kantved), ez eo Aidan, un doare dezhañ e-unan da welet ar bed. Heñchañ a ra ar frered enlivourien en ur mod naturel-kaer, mann 'met o vezañ ur gwir skouer, ha heñchet e-unan gant ar red m'eo dezhañ peurlivañ e levr.

Aisling

Kevrinusañ tudenn ar film eo Aisling. Kompren a reer buan-buan n'hall ket mervel evel ar re all. Unan eus speredoù ar c'hoadoù eo-hi, unan eus an Thuata de Dannan, tudennoù mojennel a vev c'hoazh e lec'hioù kuzh Iwerzhon. Daoust d'he galloudoù hud — kap eo da roiñ urzhioù d'ar bleizi ha da loened all ar c'hoadoù — he dez aon eus an dañjer a zo kuzhet dindan ar grugell-vez, tachenn an doue pagan kozh Crom Cruach.
Diaes eo goût petra zo en he fenn. Evit Brendan ez eo-hi ur skoazell brizius war hent an deskiñ. A-wechoù en em c'houlenner hag-eñ n'eo ket an hini 'metañ a c'hall gwelet ha klevet anezhi...

Pangur Ban

Ur gazhez vihan skañv-kaer eo Pangur Ban, ken skañv ken ez eo heñvel a-walc'h ouzh ur seblant memes. Arouez bev ar gristeniezh keltiek ha memor Iona eo. « Gwennoc'h evit gwenn » e talv hec'h anv. Awenet eo bet krouiñ an dudenn-mañ gant ar barzhoneg brudet, Pangur Ban, bet skrivet gwechall gant un enlivour.
Lakaet eo diwarvel pa zeu da vezañ un enlivadur e-barzh Levr Kells.
Erruet eo e Kells da heul Frer Aidan, ha tamm-ha-tamm e teu da vezañ tost kar da Vrendan. N'eo ket un dudenn a gomz.

An enlivourien

Ur strollad tud vat ha fentus eo an enlivourien. Plijout a ra kalz da Vrendan bezañ asambles gante. Seurtoù breudeur vras ha madelezhus int evitañ. Ar re gentañ int o komz eus levr brudet Iona, a vez aozet gant Frer Aidan, ur mestr enlivour meur. Abalamour dezhe eo e sav c'hoant ennañ da vezañ enlivour.
A bep seurt orinoù int, ar pezh a ziskouez e veze kavet en Iwerzhon, hag e Kells peurgetket, tud o tont eus a bep seurt broioù, sevenadurioù disheñvel dezhe.

« Enezenn ar sant hag ar re ouiziek », gant Tomm Moore

Evit kontañ an istor-mañ hon doa choazet, ar produour iwerzhonat Paul Young ha me, meskañ darvoudoù istorel gwir gant darvoudoù ijinet, tammoù eus mojennoù sevenadur kozh an Iwerzhoniz. Gwelet e vez an div vammenn-se e-barzh an istor, a c'hoarvez e-barzh ur bed pemdeziek-kaer gwechoù zo, ha gwechoù all, e-barzh bed an hunvreoù.

Doare Levr Kells

Mare krouidigezh Levr Kells eo ar mare istorel, hon mammenn bennañ. E barr o vleuñv e oa ar ouiziegezh hag al levezonoù a dreuze Iwerzhon.
Kalzig a arzourien a zo bet awenet gant al levr-se. Ne ouier ket pet tres warn-ugent tennet dioutañ 'adkaver war traoù boutin eus buhez pemdez Iwerzhon, eus ar pezhioù moneiz betek ar skoedoùardammez ofisiel, en ur dremen dre ar bitrakoù touristed hag an artizanelezh.
Levezonet eo bet skeudennoù al levr gant reoù deut eus ar bed a-bezh, hag eus Afrika memes. Diwar danvez ral ha prizius e oa bet savet e livioù, degaset eus broioù pell Azia, da skouer. En amzer-se e oa brudet Iwerzhon evit bezañ « enezenn ar sant hag ar re ouiziek ».

Lec'hioù ar film

Boutin ha tristik eo ar pemdez e-barzh abati Kells, ha gant livioù bout ha diflach e vez diskouezet kement-mañ. Milouer spered an abad Cellach eo ar savadur-mañ, leun a skeudoù drouk, a dier e-lec'h ma chomer da vougañ, hag an tour ront e-lec'h ma sav e plañioù evit ar voger dreist-holl. Salioù sklaeroc'h a zo, koulskoude, ar scriptorium, da skouer, e-lec'h ma vez an enlivourien o labourat. « Ar bed gwir » n'eo ket ur skeudenn 'metken. Displegañ a ra, diskouez a ra traoù zo war speredoù an tudennoù a vev ennañ. Savet eo bet an talennoù-dreñv en ur ober gant gwiadezhioù krouet hervez meur a zoare tresañ ha niverelet goude.
Er c'hontrefed ez eo brav, sklaer ha leun a livioù ar bed diavaez, da lâret eo ar c'hoadoù, ha pa c'hall bezañ spontus a-wechoù. War an holl dalennoù-dreñv e weler splann levezon an arzoù keltiek. Awenet eo an holl skeudennoù gant Levr Kells, a gas da soñj eus an natur ingal. Ober a ra Brendan anaoudegezh gant an natur en ur vont e-maez Kells, hag eienenn bennañ an enlivour e teu da vezañ.
Skeudennaouet eo bed hunvreoù hag ijin an haroz bihan gant tresadennoù bevaet tost ouzh doare al levr orin. E-kerzh al labour luziet-se hon eus bet mesket skeudennoù kevanaoz (8) ha skeudennoù bevaat boas, da lâret eo treset gant an dorn.
A-hed ar film e pak Brendan ur skiant-prenet, heñchet gant Frer Aidan, a lak anezhañ da vezañ an arzour a felle dezhañ bezañ. Eus ul levr gros a-walc'h er penn-kentañ ez eer d'ar bajennad un doare danzeet dezhi, ar bajennad Chi Rô, a vez graet « pajenn Krism » anezhi. Pennoberenn Brendan eo ar bajennad-se, e-barzh hon istor. Ar mod souezhus m'eo bet savet a dalvez ez eo tizhet pal ar veaj, met diskouez a ra ivez d'ar sellerien pegen brav eo al levr.
Ar furmoù bet ganet en e benn hag en e hunvreoù a seblant bezañ bet treuzkaset, a-greiz-tout, e-barzh ar bed gwir, d'an deiz ma'z eo spontet-euzhus e-barzh mougev Crom.

An efedoù arbennik (7), evel an dour, an tan ha kement zo, a ziskouez ivez levezon splann an arz keltiek. Keltiek eo an troellennoù a sav e-barzh an tan. Keltiek eo krommennoù an dour-strink, a gas da soñj eus ar podoù-pri a oa d'ar mare-se. Keltiek ivez c'hoazh gwagennoù ar mor, heñvel ouzh euzhviled deut 'maez war-eeun eus Levr Kells.
Evit Brendan e cheñch ar bed diwar ar sell hon dez outañ. Pa laosk e ijin da vont e wel an traoù e mod-all, hag awenet e vez gant pep tra.
N'haller ket diskouez gwelloc'h pegen disheñvel eo diouzh e eontr, ur spered strizh dezhañ n'eo ket kap da soñjal zo eus traoù all estroc'h evit bed trist ar pemdez.

An tudennoù

Evit ma vefe gwelet mat tro-spered pep tudenn int bet treset gant linennoù gros ha prim. D'ar vevourien d'ober war-dro kement tra a zo e-barzh an darvoudoù o doa da vevaat. Ent-se e weler mat a-walc'h piv en deus bet graet petra.
Da skouer, pa'z a un dudenn e fulor e teu an tresoù da vezañ nerzhusoc'h, nervusoc'h. Doare tresañ pep bevour a ya da binvidikaat stumm an dudenn. Met simpl a-walc'h eo pep tudenn da welet. Levezonet eo o doare gant skeudennoù Levr Kells, met chom a reont boudoù gwirheñvel. Padal, pa vezont gwelet e-barzh hunvreoù Brendan, ma vezer kap da anavezout anezhe, int treset en un doare tostoc'h ouzh hini al levr.

Awenet gant Iwerzhon

Tem hollvedel ar bugel o vont da zen bras a zo e-kreiz hon film. Penaos goût petra omp deut d'ober war an douar ? Penaos kaout un emzalc'h a glot gant pezh 'vez hon zud o c'hortoz diouzhimp ? Temoù all a zo er film : an arz, pouez ar speredelezh, pouez aroueziel an hunvreoù hag ar perzh a c'hoariont en hon buhez.
Ar wech kentañ eo zo bet savet ur film-bevaat war Iwerzhon ar mare-se. Splujañ ar sellerien e-barzh ar sevenadur iwerzhonat eo hon c'hoant.
Dre dudenn Aisling, ar plac'h-vleizez, em eus bet c'hoant ivez da lakaat ar mojennoù koshañ da vevañ en-dro, da ziskuliañ mojennoù kaer ar mareoù rakkristen.
Digarez hon doa bet d'ober gant aonoù ha hunvreoù kuzh Brendan, da skouer pa ziskouezer Crom Cruach, boudenn vojennel mare sant Padrig (e-tro 400 goude JK). E-barzh lec'hioù istorel brudet e c'hoarvez an istor. Ur bez meurveinek eo Crom Caves, a zo e kontelezh Meath, e-lec'h ma kaver ivez krugell vrudet Newgrange ; pennoù ur Janus keltiek eo an delwennoù maen, an eil troet etrezek ar bed gwir, eben etrezek bed ar boudiged. Hag adsavet zo bet, diwar hon ijin, abati Kells hag ar gêriadenn tro-dro dezhi.
Evel-just ez eo ar c'hoadoù an dervenneg bras-kaer a yae da c'holoiñ ul lodenn vat eus ar vro. Hervez klevet e veze kap ur c'hazh-koad da lampat a vrank da vrank eus Cork er c'hreisteiz, d'an Donegal, e hanternoz pellañ Iwerzhon !
En tu all da aonoù Brendan zo eus un dañjer gwir : ar Vikinged. Ne vezont ket gwelet splann, gwech ebet. Skeudoù int, boudoù du gourdrouzus, ha spontusoc'h int c'hoazh a-drugarez da se. N'int ket bet treset evel ar boudoù all. Liammet int ouzh diaouled an deñvalijenn. Bez' 'c'haller soñjal ez eo e mod-se e vezent erruet gant ar re a veze taget gante.
Aes e oa skrivañ un istor meur a live ennañ, en tu all da gest Brendan an haroz, abalamour d'un istor leun a zarvoudoù er mare-se.

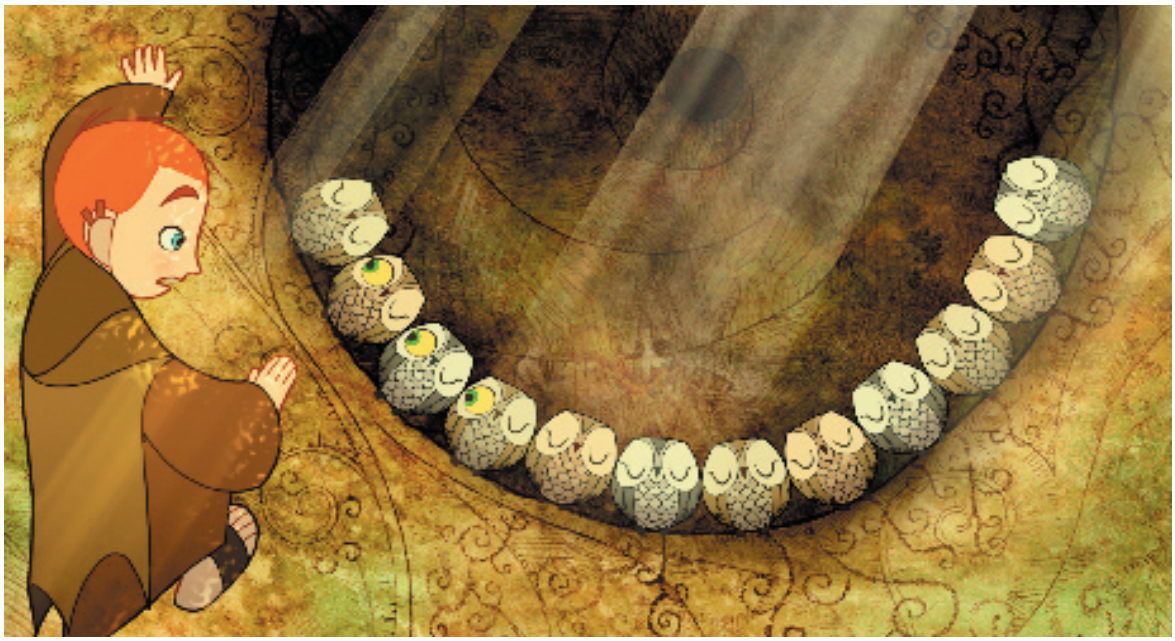

Evit mont pelloc'h er skol...

1. Un tamm istor...

En 9vet kantved e c'hoarvez istor Brendan ha Sekred Kells, d'ur mare ma oa Iwerzhon ur c'hroashent sevenadurioù. E gwalarn Europa emañ an enezenn, war hent ar bigi a yae eus norzh ar Skandinavia da su ar mor Kreizdouarel. Deut e oa da vezañ ul lec'h eskemm etre ar sevenadurioù keltiek, kristen ha viking.

Bed ar Gelted
Diwar an tri sevenadur a zo anezhe en Iwerzhon eo hini ar Gelted eo ar c'hoshañ. Kerkent hag en Oadvezh an houarn e kaver roud dioutañ, e-tro 1000 a-raok JK, e pep lec'h en Europa ar C'hornôg, eus Spagn betek Aostria, en ur dremen dre Iwerzhon. Er vro-se 'ni eo ez eo chomet bev ar pellañ, betek er Grenn Amzer.
Aozet e oa kevredigezh ar Gelted e klannoù tiegezhioù. E penn ar Gelted, un tiern, a veze graet « ri » pe « roue » anezhañ. Gwareziñ al labourerien-douar hag an artizaned a oa e labour dezhañ. E dalc'h an drouized e oa ar galloud relijiel. Ul liamm e oant, asambles gant ar varzhed hag ar vated (doare medisined), etre mab-den ha doueed an natur.

Bed ar gristenien
Diwar levezon sant Padrig eo e oa deut Iwerzhon da vezañ kristen, er 5vet kantved goude JK. Ur beleg mennet e oa, hag en doa graet tro Iwerzhon bloavezhioù-pad, o c'hounit an drouized d'e feiz. Er mare-se 'ni eo e oa bet savet an ilizoù kentañ eno.
400 vloaz goude e veze kavet ur bern manatioù er vro, evel hini Kells e-kreiz ar vro. Abalamour ma oa un enezenn, ne oa ket deut betek enni ar reuz a oa savet goude diskar Roma. Brudet e oa Iwerzhon en Europa a-bezh evit hec'h enlivadurioù soutil ha kaer. Padal, e penn-kentañ an 8vet kantved, o doa graet ar Vikinged, alouberien nevez-deut, lec'hioù-kreñv eus an tier pediñ ha krouiñ-se.

Bed ar Vikinged
O tont eus Norzh Europa hag eus ar Skandinavia o doa diruilhet ar Vikinged, tud a vor ha brezelourien anezhe, war Europa a-bezh kerkent hag en 9vet kantved. O c'hoant da gaout aour, pinvidigezhioù ha douaroù nevez o doa kaset anezhe koulz eus tu an Island, ar Groenland hag eus tu Sisilia, Rusia hag Afghanistan memes. Aezet e oa leviañ o listri ur foñs plat dezhe, an drakkaroù, ha chom tost-kaer ouzh an aodoù, ha merdeiñ war ar stêrioù meur ivez. E mod-se o doa gellet aloubiñ Pariz meur a wech.
E penn-kentañ an 9vet kantved, mare istor Brendan, e veze taget ingal ar manatioù gant ar Vikinged. Tamm-ha-tamm o doa staliet kêrioù a-hed an aodoù, evel Dublin ha Cork.

Labour ar skolidi
1. En ur ober enklaskoù istorel war ar sevenadurioù-se, savit ur rizenn-an-amzer geñveriet, a ziskouezo emdroadur ha maredoù a-bouez pep hini anezhe.
2. Keñveriit takadoù orin hag emled an tri sevenadur gant kartenn ar bed a-hiziv. Piv a vije ar Gelted hiziv ? Ar Vikinged ? Ar Gristenien ? Peseurt roud a chom eus ar sevenadurioù-se en deiz a-hiziv ?
3. Dres evel m'eo bet graet gant Tomm Moore evit Iwerzhon an 9vet kantved, klaskit hag ijinit un istor a c'hoarvezfe e Breizh d'ar memes koulz.

2. Kredennoù ha relijionoù

A-holl-viskoazh en deus bet ezhomm mab-den da zisplegañ an darvoudoù ne oa ket evit kompren. Evit an darvoudoù naturel evel ar c'houlzoù-amzer, pe ar marv, zo bet soñjet dalc'hmat e oa nerzhioù dreistnaturel o ren warne.

An animegezh
Koshañ displegadenn da gevrinoù ar bed eo an animegezh — aroueziet er film gant Aisling. En ur roiñ un ene d'an natur, da lâret eo ur spered hag ar varregezh da soñjal, e krede d'ar re o doa ar feiz-se he doa ur youl dezhi hec'h-unan. Hag evit doñvaat he nerzhioù, evit lakaat anezhi da vezañ a-du gante, e oa tu da roiñ profoù pe d'ober aberzhioù dezhi. Evit unan hag a gred en animegezh ez eus nerzhioù galloudus e pep lec'h er bed, a vez gwelloc'h kaout doujañs oute hag enoriñ anezhe, a-benn ma n'afent ket e fulor.

Al liesdoueegezh
Ur relijion liesdoue o doa ar Vikinged, evel ar Gelted pe ar C'hresianed kozh. Soñjal a rae dezhe e oa enkorfet an nerzhioù e doueed, na oant ket stag, koulskoude, ouzh kement degouezh ma teue an nerzhioù-se war-wel. E mod-se, evit ar Vikinged, e oa Thor doue an arnev, met ne veze ket kavet e kement luc'hedenn a oa. Ur panteon — ur seurt gwezenn-lignez — a ziskoueze peseurt doare liamm a oa etre an doueed, e-keñver o istor hag o orinoù. Er relijionoù liesdoue e vez lâret n'emañ ket an doueed war an douar ken, met o vevañ uheloc'h, en neñvoù alies. War ar memes tro int tost ouzh mab-den, heñvelstumm en o c'horfoù hag en o mod da soñjal.

An undoueegezh
E-barzh ar film ez eo Brendan ur manac'h kristen, feal d'ur relijion undoue. N'eo ket ken kozh-se ar relijionoù undoue. Tri anezhe a zo dioute hiziv : ar yuzevegezh — relijion ar yuzeved —, ar gristeniezh — relijion ar gristenien —, hag an islam — relijion ar vuzulmaned.
Evit ar re-se, n'eus ken nemet un doue, hollc'halloudus, krouer an amzer, an hollved ha mab-den. Ne gaver ket anezhañ war an douar, ha n'haller tizhout anezhañ nemet dre ar soñjoù hag ar pedadennoù. Padal e teu pep tra dioutañ. Ret eo krediñ ennañ neuze, en ur zoujañ ouzh ar c'hodoù hag ar reolennoù bet bodet e-barzh an Thora, an Testamant Nevez pe ar C'horan.

Labour ar skolidi
1. Grit enklaskoù diwar-benn ar relijionoù bras hag ar c'hredennoù all (shinto, boudaegezh, animegezh indian, hindouegezh, chamaniezh, liesdoueegezh keltiek...) ha klaskit renkañ anezhe e-barzh unan eus ar rumm meneget amañ.
2. Savit panteon an doueed diwar mojennoù ar Gelted, pe c'hoazh ar Romaned hag ar C'hresianed. Klaskit gwelet arouez peseurt nerzh ez eo pep doue (oabl, karantez, brezel, furnez...) ha penaos e vezont skeudennaouet (arouezioù, traoù heverk, loened...). Krouit ho panteon deoc'h.

3. E-barzh Brendan ha Sekred Kells ez eo ret d'ar manac'h yaouank talañ ouzh Crom Cuac'h, ur sarpant dañjerus-kaer. Keñveriit peseurt arouezioù a zo stag ouzh ar sarpantoù er relijionoù hag er c'hredennoù all.

3. Arz an enlivañ

Aozañ an dornskrid
Bras-kaer e oa chemet (1) ar venec'h enlivourien, hag a-live gant al labour o doa d'ober, ken pizh ha labour an orfebourien.
Evit sevel un dornskrid e veze dav prientiñ ur barchenn. Peurvuiañ e veze graet gant un tamm kroc'henn dañvad, buoc'h pe c'havr, a veze kivijet, naetaet, ha briket e-pad pell, evit ma teufe da vezañ moan ha gwenn. Goude-se e veze bodet ha keinet ar pajennoù, da lâret eo e veze roet e stumm d'al levr ha kinklet ar golo.
Diwar meskajoù plant pe mein e veze aozet al livioù. Eus ar miniom (ar c'hailh plom) e veze tennet ar pigmant ruz, da skouer. A-raok ober gante war ar barchenn e veze ret meskañ al livioù-se gant danvez-stag, evel ar gwenn-uioù pe ar speg-pesked.
E-barzh stalierioù a veze graet scriptorium anezhe e veze aozet an dornskridoù. Stag e oant ouzh manatioù pe ouzh ilizoù. Menec'h e oa an enlivourien gentañ, ha treuzskrivadurioù an testennoù relijiel e oa an dornskridoù enlivet.
Perverzh-kaer e veze ar venec'h o kas o labour da benn. Diskouez a raent e-giz-se bezañ don-ezonet da vat, hag un doare pinijenn e oa ivez, evite da dostaat ouzh Doue.
En ur mod pleustrek e veze erruet al levrioù enlivet evel kounlevrioù, a dalveze ar skeudennoù kaer a oa enne da zeskiñ an testennoù sakr.

Al labour enlivañ
Illuminare eo ar ger latin evit an enlivañ, da lâret eo « sklêrijennañ ». Graet e veze gant an aour hag al livioù flamm evit sklêrijennañ pep pajenn.
Unan eus bravañ skouer un doare livañ resis eo Levr Kells, un doare bet ganet en Iwerzhon hag e Bro-Saoz, hag a zo bet anvet « arz an enezenn ». Pinvidik-kaer eo ar c'hinklañ en doare-se, hag awenet-bras eo gant furmoù pagan an arz keltiek, bet kopiet digudenn gant ar venec'h. War ar pajennoù kentañ pe, evel amañ, war ger kentañ pep aviel (pevar en holl) e veze skeudennoù diwar an doare-se peurvuiañ,
Unan eus an tresoù a zeu ingal e arz an enezenn eo ar skoulm keltiek. Kalz a zisplegadennoù disheñvel zo war an orin e oa. Hervez unan dioute e vefe tost ouzh un tres kozh pagan, un arouez gwareziñ, ken luziet ken e veze kollet e nerzh drouk gant an diaoul pa glaske diskoulmañ an-ezhañ. Displeget eo ar gweadegoù-se (2) mod-all c'hoazh, pa vefent treuzskeudenn (3) ar oui-ziegezh, a zegasfe d'an neb a vefe perc'henn warne ar galloud da ziskoulmañ an holl skoulmoù.

Labour ar skolidi
1. Savit ur bluenn. Ma n'eus ket eus ur bluenn waienn ganeoc'h, grit gant un tamm korz pe vambouz disec'het. E mod-se e vo moaien deoc'h gwelet penaos ez eo posupl cheñch druzoni un tres skritur, pa droc'her beg ar bluenn e modoù disheñvel.
2. Bezit soñj penaos ez eo bet aozet al liv glas-gwer gant Frer Aidan e-barzh ar film, en ur ober gant frouezh bet dastumet e-barzh ar c'hoadoù. Klaskit ijinañ sekredoù all da sevel livioù !

4. Kenaozañ ha leurenniñ

Arz ar c'henaozañ eo an enlivañ, ma zo unan, ha levezonet eo film Tomm Moore gantañ. En e zoare leurenniñ e kaver roud eus an arz-se, pa 'n deus bet graet gant furmoù mentoniel ha krouet gwir daolennoù bev.
Meur a wech e ra gant ar c'helc'h evit skeudennaouiñ ar bed kristen. Stumm ur c'helc'h en deus Abati Kells, ha ken ront all eo lagad Kolomba, pe an tres e ra Brendan gantañ evit bac'hañ Crom Cruach. Arouez ar barfeted eo, hag ar vestroni war ar reustl.
E memes mod e ya ur c'henaozañ resis da skeudennaouiñ ar bed keltiek. Graet zo bet gant tresoù gwevnoc'h, kromm ha houlennus, a gas da soñj eus an triskell keltiek, arouez trinded an elfennoù naturel (dour, douar ha tan).
Rannañ ur skeudenn e meur a daolenn kichen-ha-kichen a zeu diwar arz an enlivañ ivez. Rummadoù div pe deir zaolenn vev a zo bet aozet a seurt-se gant Tomm Moore, hag en deus kavet an tu da ziskouez, e mod-se, e tremen ar c'houlzadoù-amzer pe ar bloavezhioù. Ober a ra ivez digudenn gant kouchadurioù a-blaen, strishaet en-dro da greizenn ar skeudenn. Leuniañ a ra neuze an trolinennoù gant engravadurioù hag arabeskennoù, evel ma vijent marzennoù ul levr, hag un doare eo da skeudennaouiñ hunvreoù an tudennoù.

Ar bajennad Chi-Rô
E darvoud diwezhañ ar film, a zo ur seurt bleuniadur, e veajomp war unan eus brudetañ pajenn enlivet Levr Kells. Warni zo teir lizherenn c'hresian, a ya d'ober unarouez (4) ar C'hrist : chi, rô ha iota a zeu da vezañ tresoù enlivañ d'o zro.
Un diverradenn eus ar film eo ar bajennad-se, a-benn ar fin. Bev e teu da vezañ ha roiñ a ra da welet splann an arouezioù pagan, an tresoù animek hag ar sturdresadennoù (5) kristen o c'henvevañ holl. Ur ster aroueziel o deus ivez ar balafenned, a vez damwelet o tarnijal e korn ar bajenn : evel ma ya ar boupenn da valafenn e cheñch an ene hag e ya d'an uhel. N'eo ket dre zegouezh ivez ma zo kizhier ha logod : diskouez a reont orin animek relijion ar Gelted.

Labour ar skolidi
Pell war-lerc'h arz an enlivañ e reer hiziv, er bannoù-treset, gant ar c'henaozañ dre gombodoù ha berrgomzoù. Tapit krog en ho bannoù-treset muiañ-karet (Asteriks pe istorioù cowboys !) ha dielfennit enne implij ar skrivañ e kombodoù : arboell (6) an amzer, munudoù pe talennoù a-dost, diavaez-diabarzh...

Pleustrit war arz an enlivañ ha tresit lizherennoù en ur glask ober anezhe diwar tresoù mentoniel boas : kelc'hioù, tric'hornioù, treuzkizoù...

5. Labour war ar skeudennoù, labour war ar son

Labour war ar skeudennoù : an efedoù arbennik

Pa oa Tomm Moore o heuilh a-dost ar film o vezañ savet e oa skipailhoù all, en Europa peurgetket, a oa o skoazell anezhañ en e labour. Displegañ a ra Serge Umé, eus an embregerezh belgiat Digitial Graphics, penaos e oa aet ar produiñ war-raok.
En Iwerzhon, Belgia ha Brazil e oa bet bevaet ar skeudennoù. Eus hon zu hon eus bet graet war-dro div lodenn eus ar produiñ, a zispleg Serge, livañ an tudennoù ha krouiñ efedoù arbennik (7) « aergelc'h » (evel ar moged pe ar poultr). Graet hon deus bet ivez war-dro krouiñ hag enframmañ skeudennoù kevanaoz (8) eus tammoù eus ar c'hinkladur.

Abred a-walc'h en doa kroget Tomm Moore, p'en doa ezhomm eus traoù resis, da eskemm soñjoù dre dresañ, evit ma chomfe unvan pep tra er film.
C'hoant en doa Tomm, da skouer, e vefe gwelet tresoù keltiek betek er vrummenn a sav a-raok ma teufe Aisling war-wel, pe en troellennoù moged glas-gwer a sav diwar meskajoù ar Frer Aidan.

Goude un nebeud mizioù e oa bet goulennet gant Serge Umé hag e skipailh seveniñ darvoudoù kaer zo e-barzh ar film, ha da gentañ-penn, an darvoud diwezhañ zo bet kaoz dioutañ uheloc'h. Daoust ma oa diaes, a anzav Serge, e chomo Brendan ha Sekred Kells unan eus ar bravañ labourioù 'm eus bet kaset da benn.

Labour ar skolidi
Bezit soñj eus ar furmoù mentoniel disheñvel zo bet graet gante er film (kelc'hioù, bolzioù, linennoù dremmwel, gwagennoù) hag eus o zalvoudegezh arouezioù (peurbadelezh, gorreerezh, drougc'hras...). D'ho tro, klaskit kenaozañ skeudennoù diwar tresoù evel an tric'hornioù, ar c'harrezioù pe ar stered.

Labour war ar son : kenaozañ ar sonerezh

E-barzh ur film-bevaat ez eo liammet kreñv ar sonerezh hag ar skeudennoù, an eil o roiñ lusk ha buhez d'ar re all, hag ar c'hontrefed. Un hir a labour a vez ret ober evit ma yafent mat asambles, ha kroget e vez ganti diouzhtu pa vez savet ar skeudennoù kentañ, evit chom tost ouzh spered ar film a-feur ma vez graet.

Gant ar sonaozour gall Bruno Coulais (Microcosmos, Les Choristes) e oa bet goulennet sevel muzik Brendan ha Sekred Kells. Eñ en doa goulennet, evit se, kenlabourat gant sonerien ar strollad iwerzhonat Kila, ha gant ur ganourez yaouank nav bloaz. Ganti eo ez eo bet kanet son Aisling e-barzh ar film.

Evel ma vez sklêrijennet testennoù an dornskridoù iwerzhonat gant ar gweadegoù (2) keltiek, ez eo perzh pennañ ar muzik sklêrijennañ leurenniñ ur film. Ha ne vezer ket souezhet pa ouier ez eo unan eus perzhioù sonerezh Iwerzhon bezañ aozet diwar reolenn an notennoù kinklañ (en sonerezh ez eo un notenn ginklañ un elfenn a stager ouzh ar sonenn, hep cheñch al linenn glotadel (9)).
Awenet eo muzik ar film gant doare nevesañ sonerezh hengounel Iwerzhon, a zo disheñvel ouzh ar « stumm kozh » (sean-nos) : kanaouennoù iwerzhonat, gant ar vouezh nemetken, a veze anvezet, moarvat, gant menec'h Kells. Tamm-ha-tamm e oa bet mesket, gant ar stumm kentañ-se, binvioù evel an delenn iwerzhonat (deut war-wel en 9vet kantved), ar binioù-bras (uillean pipe), ar violoñs (fiddle) pe c'hoazh ar bodhran, un daboulin a roe lusk d'ar sonennoù-se.

Geriaoueg

1. Chemet : donezon, gouiziegezh ha skiant-prenet bet tapet war un dachenn resis (arz, danvez, micher...).
2. Gweadeg : kinkladur graet diwar tresoù e ya o c'hrommoù d'en em groaziañ ha da rouestlañ.
3. Treuzskeudenn : gant an doare lavar-se e reer anv eus un dra en ur ober gant ur ger pe gerioù a ra anv eus un dra all peurvuiañ, hag en ur lakaat war-wel, e mod-se, perzhioù boutin d'an daou dra.
4. Unarouez : arouez savet, peurvuiañ, diwar lizherennoù kentañ un anv.
5. Sturdresadenn : un elfenn, treset ouzhpenn war un oberenn, a dalvez da ginklañ anezhi, da lakaat anezhi da vezañ bravoc'h.
6. Arboell : elfenn dilammet, munudoù pe darvoudoù zo na vezont ket displeget, pa n'eus ket ezhomm da zisplegañ anezhe evit kompren red un istor.
7. Efedoù arbennik : efedoù lakaet war-lerc'h bezañ filmet pe poltredet un darvoud bennak, gant binvioù espres-kaer peurvuiañ.
8. Skeudennoù kevanaoz : skeudennoù savet gant binvioù ha poelladoù un urzhiataerez.
9. Klotadel : a denn d'ar gensoniezh, da lâret eo ar reolennoù a ren implij soniadoù disheñvel d'ar memes koulz, hag ar meskaj lodennoù muzik ha mouezhioù.

Savet eo bet an teuliad-mañ gant Jean-Christophe Deveney ha Thomas Secaz, ha moullet gant Gebeka Films pa oa deut e-maez ar film Brendan ha Sekred Kells.
Troet an teuliad e brezhoneg evit Daoulagad Breizh gant Corinne ar Mero.
Gebeka Films, 13, bali Berthelot, 69007 Lyon, www.gebekafilms.com
© 2008 Les Armateurs / Vivi Film / Cartoon Saloon / France 2 Cinéma evit an doare galleg
© 2009 Dizale evit an doare brezhoneg

Daveoù
Da welet, evit ar re a oar saozneg, blog ar film skrivet gant Tomm Moore abaoe ma oa bet krog da sevel e film : www.blogofkells.com

Levrioù e galleg :
Brendan et le Secret de Kells, Emb. Milan, albom ha romant
Brendan et le Secret de Kells, Emb. Glénat, levrenn 1, bannoù-treset.

Fichenn teknikel

Sevener : Tomm Moorre
Kensevenerez : Nora Twomey
Rener arzel : Ross Stewart
Tennet eus un istor ha tresadennoù gant Tomm Moore
Skrid-film : Fabrice Ziolkowski
1añ skoazeller ar sevener : Rémi Chayé
Muzik : Bruno Coulais (ti-embann Tôt ou tard-
Storyboard : Rémi Chayé
Krouiñ an tudennoù : Tomm Moore, Barry Reynolds
Frammerez : Fabienne Alvarez-Giro
Krouiñ ar son : Piste Rouge

Kanaouennoù ar film
Aisling Song
Tomm Moore/Bruno Coulais
© Les Armateurs & Passerelle
(P) Les Armateurs ha Vivi Film
Epicy
Rossa Ó Snodaiigh
© (P) Kila Music Records (2000)

Kenproduet gant Frañs-Belgia-Iwerzhon
Les Armateurs
Vivi Film
Cartoon Saloon
France 2 Cinéma

Stumm brezhoneg gant Dizale
Skignañ Daoulagad Breizh
Gant souten Kuzul Rannvro Breizh

Rener arzel Laors Skavenneg
Azasaet e brezhoneg Corinne ar Mero

Mouezhioù ar stumm brezhoneg
Brendan : Marion GWEN
Aidan : Yann-Herle GOURVES
Aisling : Aziliz POULLARD-BOURGES
Abad Cellach : Gilles PENNEC
Frer Leonardo : Tangi DANIEL
Square : Dominique LE DUFF
Friedrich : Eric GUDENKAUF

Evit gouzout hiroc'h pe m'ho peus c'hoant kaout skeudennoù eus ar film :
Daoulagad Breizh
13 straed Michel Le Nobletz BP 206 29 100 DOUARNENEZ
02 98 92 97 23
daoulagad.bzh@wanadoo.fr